

РОЛЬ ОБ'ЄКТА У ПРОЦЕСІ СИМВОЛІЗАЦІЇ НЕСВІДОМОЇ ВТРАТИ

Маргарита Артюхова, Магістр з психології, клінічний психолог,
психолог психоаналітичної орієнтації
Дивізіон «Психоаналітична психологія і психотерапія»
Національної психологічної асоціації
м. Київ, Україна

THE ROLE OF THE OBJECT IN THE PROCESS OF SYMBOLISING UNCONSCIOUS LOSS

Margaryta Artiukhova, Master's degree in Psychology, clinical psychologist,
psychoanalytically oriented psychologist,
Psychoanalytic Psychology and Psychotherapy Division
National Psychological Association
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0009-1212-5445>
[ritaartiukhova@gmail.com](mailto:rtaartiukhova@gmail.com)

Вступ. В аналітичному кабінеті, описуючи свій стан, аналізанти часто говорять про відсутність смислів і наповненості, почуття глибокої самотності, непочутості й відчуженості. Для аналітичного вуха луною звучить порожнеча як наслідок несвідомої втрати з огляду на відсутність репрезентацій, і тоді основним завданням у роботі з такими аналізантами є пошук і створення того, чого, можливо, ніколи й не було в історії суб'єкта. Розуміння цього надскладного процесу психічного реконструювання з метою його застосування в аналітичній роботі дозволить дійти висновку, що символізація відсутності та створення нових репрезентацій мають велике значення, оскільки стосунки з об'єктом формують психічну структуру та здатність суб'єкта розуміти себе та взаємодіяти із зовнішнім світом.

Аналіз попередніх досліджень. Роль об'єкта у формуванні внутрішньопсихічної репрезентації є важливим аспектом у дослідженнях психоаналітиків різних часових періодів. Так, у своїй праці «Скорбота і меланхолія» (Freud, 1917) Фройд, аналізуючи ці стани, що мають на перший погляд подібність, доходить висновку про їхню кардинальну відмінність, суть якої саме й полягає у статусі об'єкта та здатності або нездатності його втрати: «При сумуванні збіднів і спорожнів

навколишній світ, при меланхолії – власне «Я» (Freud, 1917). Фройд стверджує, що з втратою об'єкта меланхолік втрачає щось ще: «...хворому відома втрата, що викликала меланхолію, бо він знає, кого він втратив, але не знає, що при цьому втратив» (Freud, 1917), іншими словами, це несвідома втрата, на місці якої утворюється порожнеча, «отже, втрата об'єкта перетворилася на втрату «Я» (Freud, 1917).

Деякі з ключових теоретичних підходів до розуміння ролі об'єкта в цьому процесі відображено в роботах представників школи об'єктних стосунків, зокрема, Мелані Кляйн (Klein, 1959, 2011) і Дональда Віннікотта (Winnicott, 1960, 1991, 2018). Вони виділяють важливість прихильності до первинного об'єкта та його ролі у формуванні психічного досвіду суб'єкта.

Француза Дольто (Dolto, 1998, 2002) також розглядала відчуття відсутності об'єкта як результат браку взаємодії з батьками в ранньому дитинстві. Вона наголошувала на важливості емоційного зв'язку та підтримки в розвитку здорової психіки в дітей і допомагала батькам усвідомлювати їхню роль у цьому процесі.

Роботи Віктора Франкла, як-от «Людина в пошуках сенсу» (Frankl, 1984), так само фокусуються на важливості символізації від-

сутності в контексті його філософії про пошук сенсу життя і цілей як фундаменту психічного здоров'я: «У кожного часу свої неврози – для кожного часу потрібна своя психотерапія. Нині ми, по суті, маємо справу вже з фрустрацією не сексуальних потреб, як за часів Фрейда, а з фрустрацією потреб екзистенціальних. Сьогоднішній пацієнт уже не такою мірою страждає від почуття неповноцінності, як за часів Адлера, як від глибинного почуття втрати смислу, що пов'язане з відчуттям порожнечі, тому я й кажу про екзистенціальний вакуум» (Frankl, 1984). Він стверджує, що «лише людина залишає за собою право піддавати своє буття сумніву, і тільки одній їй приたまанно переживати всі сумніви щодо його смислу» (Frankl, 1967).

Рене Руссійон, який досліджував вплив ранніх травм на психіку, наголошує на важливості того, щоб аналітик реконструював історичні травми, що впливають на психічну організацію пацієнта. Ці травми, які не виявляються самим пацієнтом, усе ж впливають на нього, «гублячись» у несвідомому (Roussillon, 2005, 2012).

У цій статті я розгляну ідеї Андре Гріна (Green, 1975), які підкреслюють важливість символізації того, чого ніколи не було – нерепрезентованого. Втрата об'єкта є важливою умовою для створення репрезентацій, для розвитку процесу символізації.

Мета цієї статті – розглянути роль об'єкта в процесі символізації несвідомої втрати.

Виклад основного змісту. А. Грін, спираючись на інтерпретацію фрейдівської думки про несвідому втрату, пропонує концепт «мертвої матері», який пов'язує депресію матері з відчуттям несвідомої втрати у дитини. «Мертва матір тут – це мати, яка залишається живою, але в очах маленької дитини, про яку вона піклується, вона, так би мовити, мертва психічно, тому що з тієї чи іншої причини впала в депресію» (Green, 1993).

Грін пише: «Серед головних причин такої материнської депресії ми знаходимо втрату улюбленого об'єкта: дитини, родича, близького друга або будь-якого іншого об'єкта, який сильно любила мати. Але також може йтися про депресію розчарування: мінливості долі у власній сім'ї або у сім'ї батьків,

любовний зв'язок батька, який кидає матір, приниження і т.п.» (Green, 1993), при цьому «мати продовжує любити дитину і продовжує нею опікуватися, але все-таки, як-то кажуть, «серце до неї не лежить», таким чином дитина поступово занурюється в «білу» тривогу порожнечі» (Green, 1993), і для того щоб упоратися з нею, несвідомо вдається до таких механізмів захисту, як, наприклад, «ажитація, штучна веселість, безсоння або нічні страхи» (Green, 1993), але якщо «гіперактивність і боязкість» (Green, 1993) не змінюють ситуацію, то відбувається «Афективна дезінвестиція – це психічне вбивство об'єкта, яке відбувається без ненависті» (Green, 1993), унаслідок чого «мати, образ якої син чи донька зберігає в душі, нібито «вимикається» з емоційного життя дитини. Єдиним засобом відновлення близькості з матір'ю стає ідентифікація (ототожнення) з нею. Це дає змогу дитині замістити неможливе володіння об'єктом: вона стає ним сама» (Green, 1993). Відтепер «будь-який об'єкт, який ризикує її розчарувати, вона буде негайно дезінвестувати (відчувати байдужість до значущої людини)» (Green, 1993).

Спостерігаючи за скаргами своїх пацієнтів, Грін так описує відсутню матір: «Вона залишалася байдужою, навіть коли дорікала дитині. Її погляд, тон її голосу, її запах, пам'ять про її ласку – все поховано, на місці матері у внутрішній реальності дитини з'являється діра» (Green, 1993) та «Дитина ідентифікується не з матір'ю, а з дірою. Щойно для заповнення цієї порожнечі вибрано новий об'єкт, раптово з'являється галюцинація, афективний слід мертвої матері» (Green, 1993).

Ілюстрація: У кабінеті лунають спогади молодої дівчини: «Моя мати завжди дивилася на мене, немов мене і немає зовсім. Це було схоже на роздивляння рибки в акваріумі без зацікавлення, і я почувалася такою рибкою, немов між нами було скло». Або юнак каже: «Зі свого дитинства я пам'ятаю тільки кімнату, де все до дрібниць повинно було відповідати моїй матері, наче мене й немає. Я часто ховався під стіл, але мене ніхто не шукав. А все, що бачив за вікном, сприймав як фільм». Чоловік середнього віку так описує свої відчуття: «Після трагічної загибелі

брата-підлітка для моєї матері помер ніби я, а не він, між нами виникла якась нездоланна прірва».

Таким чином, *несвідома втрата* – це втрата не того, що було й чого не стало, а втрата того, що мало виникнути, але так і не виникло. «Свідомо людина вважає, що у неї – незаймані запаси любові, доступні для нової любові, щойно трапиться нагода. Насправді, її любов назавжди залишилася в заставі у мертвої матері» (Green, 1993).

У статті «Символізація і відсутність у психоаналітичному процесі» Андре Грін зазначає, що «страждання, яке відчуває пацієнт» (Green, 1975), є значущою умовою для проходження аналізу. Несвідома втрата через відсутність репрезентації того, що втрачено, переживається як прірва. Андре Грін замислюється над питанням про те, як самому аналітику не стати тією «мертвою матір'ю», адже «справжня проблема, пов'язана з показаннями до аналізу, – це оцінка аналітиком розриву між його здатністю розуміння та матеріалом, який надає конкретний пацієнт, а також з визначенням можливих наслідків того, що він – через цю прогалину – може, зі свого боку, повідомити пацієнтові (те, що буде здатне мобілізувати психічне функціонування пацієнта у сенсі опрацювання всередині аналітичної ситуації)» (Green, 1975).

На думку Гріна, сучасний аналіз балансує між двома полюсами. На одному полюсі лежить так звана «соціальна «нормальність», яка може стати на заваді аналітичному процесу, бо такі аналізанти не розвивають перенесення на аналітика, вони навіть не демонструють зацікавленості до самого себе. На іншому полюсі трапляються стани аналізанта, які об'єднуються прагненням до регресії та залежності від об'єкта, що виражається в різних формах від насолоди до жаху. Грін зауважує, що в таких випадках важливими є присутність психоаналітика у створенні репрезентацій та допомога об'єкта. Тобто щоб аналізанти подолали такі стани, психоаналітику потрібно залучити власну ментальну функцію, бо структури формування сенсів у аналізанта не діють (Green, 1975).

Зі станом порожнечі, вторгненням відсутності об'єкта стикаються різні категорії ана-

лізантив. Грін виділяє чотири основні психічні захисти проти регресивних станів.

Соматичне виключення (відреагування у середину тіла) – механізм, протилежний процесу конверсії. В процесі регресії конфлікт переноситься з психічної сфери на тіло, що відокремлює психіку та соматіку. Це призводить до утворення несимволічних проявів, в яких лібідна енергія трансформується у суто соматичну, таке збудження може навіть загрожувати життю аналізанта. Тоді власне «Я» захищається від дезінтеграції через виключення психічного матеріалу, пов'язаного з об'єктом (сприйняття, афекти, фантазії), спрямовуючи його на тілесне не еротичне «Я». Цей спосіб «руйнування об'єкта» за допомогою його виключення з «Я», нагадує відреагування (виштовхування) у середину тіла, але не еротичного тіла. Тут Грін спирається на роботи Р. Marty та M. de M'Uzan. Дія виштовхування у середину тіла – це психосоматичний процес, який дає змогу аналізанту впоратися з його психічною реальністю (Green, 1975).

Ілюстрація: Молода жінка так описує свій адаптивний спосіб долати стан внутрішнього холоду, який вона відчувала через тотальну покинутість матір'ю: «Щоразу це була наче маленька смерть. Я відкривала вікно та лягала на підлогу, щоб хоча б щось відчувати. І коли моє тіло починало замерзати, я немов оживала».

Виштовхування через дію (відреагування на зовні). Цей спосіб є відреагуванням на зовні за допомогою дії. Він також допомагає аналізанту позбутися нестерпної психічної реальності. Можливості перетворення реальності та спілкування, закладені в дії, можуть бути замінені її основною метою. Важливо підкреслити, що такий спосіб можливий у певних стосунках з об'єктом, де об'єкт та суб'єкт чергуються у взаємному поглинанні (Green, 1975).

Ілюстрація: Жінка середнього віку зізнається, що відчуває необхідність ходити тонким льодом і при цьому відчувати сильну тривогу провалля (або провалля поглине її, або вона поглине його).

Описаними вище механізмами зумовлена психічна сліпота, за якої пацієнт ігнорує свою психічну реальність і уникає опрацювання своїх емоцій і потреб. Як наслідок, аналітик

відчуває відчуження від психічної реальності пацієнта і змушений будувати уявну картину її змісту, спираючись на соматичні прояви або на надмірно інвестовані соціальні взаємозв'язки аналізанта.

Розщеплення. Це ключовий механізм у психічній сфері. Грін у багатьох своїх роботах описує різноманітні прояви розщеплення: від створення захищеної неконтактної зони, де пацієнт повністю ізольований, до порушення цілісності мислення, проєкції негативної частини власного «Я» та об'єкта та заперечення реальності. В контрперенесенні аналітик може відчувати відрив від деяких аспектів реальності аналізанта або спостерігати, як його втручання розпадається, бо він сприймається тим, що переслідує та втручається (Green, 1975).

Ілюстрація: Хлопчик, який ховався від матері під столом, у такий спосіб безрезультатно намагаючись привернути її увагу, вже у своєму дорослому віці не відчуває уваги ні до кого, водночас він веде самотній спосіб життя, символічно залишаючись так само під тим самим столом, але водночас відчуваючи величезне бажання знайти для себе місце і вписатися у «фільм за вікном».

Дезінвестування – це стан первинної депресії, яка фактично створюється аналізантом через радикальне зречення бажання та прагнення до порожнечі та ніщо. У цьому стані аналітик може наштовхнутися на порожній безоб'єктний простір у психіці аналізанта та усвідомити, що він перебуває поза його межами (Green, 1975).

Ілюстрація: Жінка-журналіст з публікацією кожної своєї статті нібито тільки підтверджує для себе свою «нікчемність» і тому не реалізує своє бажання взяти участь у нових великих проєктах, у такий спосіб рятуючи себе від ще більшого знецінення.

Грін проблематизує фундаментальну дилему не-невротичних структур – за всіма захисними маневрами аналізанти приховують, що вони існують лише між маренням і смертю. Таким чином, аналізанти страждають як від вторгнення об'єкта, так і від депресії, пов'язаної із втратою об'єкта.

Ілюстрація: Молода жінка зізнається, що уникає близьких стосунків через страх втра-

тити себе в них, з іншого боку, ці страхи призводять до періодів депресії через самотність. Чоловік 25 років так описує свою взаємодію з матір'ю: «Я вважаю, що краще говорити з нею тільки телефоном, бо так безпечніше».

Грін підкреслює, що об'єкт може бути найбільш неконтрольованим фактором у ситуації пошуку задоволення – об'єкт є зовнішнім стосовно психіки, але він має стати внутрішньоопсихічним об'єктом, завдяки *виникненню репрезентації*, яка і забезпечить його внутрішньоопсихічну присутність. У книзі «Робота негативу» Грін пише: «Через втрату об'єкта психіка змушена шукати специфічне рішення для створення власного стосунку з об'єктом, щоб, незважаючи на залежність від об'єкта, все ж таки забезпечити собі виживання» (Грін, 2020).

Коли аналітик в аналітичному процесі стикається зі станами порожнечі в психіці аналізанта, він може відреагувати бажанням заповнити цей порожній простір, тобто аналітик може посилити свою інтерпретативну роботу, буквально вторгаючись з передчасними інтерпретаціями. Це ілюзорне прагнення, тому що порожнеча не має дна, вона являє собою нескінченну діру. Дослідження Гріна вказують на те, що для роботи з несвідомою втратою необхідно створення «комфортних умов», в яких порожнеча може бути «побачена та прийнята», надаючи їй символічний сенс. Дійсно, інтерпретативна активність аналітика буде сприйматися як вторгнення поганого об'єкта, з іншого боку, якщо залишити аналізанта одного у порожнечі, то це буде переживатися ним як втрата хорошого об'єкта.

Ілюстрація: Дівчина-студентка періодично відчуває дивні переживання, що її життя позбавлене сенсу і світ навколо стає порожнім. Вона каже: «Я немов перебуваю в білій кімнаті, в якій є тільки білий стіл і стілець, більше нічого». У контрперенесенні я відчула дуже невпевнене, але все ж таки бажання бажати і що найголовніше, зародження спроби довіри Іншому для відкриття дверей у власний світ «білої кімнати». Але я не почала входити в цю «кімнату» занадто швидко і не відійшла десь у бік, я просто дала свою асоціативну інтерпретацію: «Наче біле полотно і можливо поруч є палітра».

Аналітик у роботі з не-невротичними структурами має створити простір, в якому можливе опрацювання образів. Це – простір потенційної присутності об'єкта. Це потенційний простір, де відсутність об'єкта сприяє формуванню його репрезентації та мислення. Така робота повинна містити у собі створення контейнера для його змісту та зміст для його контейнера, зі збереженням гнучкості кордонів і багатозначності сенсу (Green, 1975).

Грін, наслідуючи Фрейда, розглядає потяги як первісну форму мислення, але мислення – це складна мережа взаємозв'язків між потягами, афектами та репрезентаціями (Green, 2018).

У розвитку психоаналітичної теорії і практики Грін виділяє три основні тенденції. Перша пов'язана з аналізом історичної реальності пацієнта, включно з конфліктами, несвідомим і механізмами захисту. Друга тенденція спрямована на вивчення об'єктних стосунків, а третя – на розуміння психічного функціонування пацієнта та ролі аналітичного сетингу. Аналітична ситуація, включно з обмеженнями та умовами зустрічі, відіграє важливу роль у процесі аналізу й дає змогу ефективно працювати з перенесенням і контрперенесенням (Green, 1975).

Грін виділяє дві ситуації в психоаналітичній практиці. У першій ситуації аналітичний процес розвивається між людьми, де безмовний сетинг, хоч і присутній, часто залишається невидимим. Аналітичний фокус спрямований на інтрапсихічні конфлікти та процеси, уможлиблюючи поглиблене дослідження часткових об'єктних стосунків. У другій ситуації сетинг стає більш відчутним, викликаючи відчуття напруги та тиску, особливо в аналітика. У цьому разі аналітик вступає у світ невизначеності, де відбувається інтенсивна робота думки й уяви, щоб перетворити внутрішні рухи на зрозумілі слова й образи для передачі пацієнтові. Цей процес може полягати у формулюванні теоретичних конструкцій, що приносить відчуття задоволення та розуміння, подібно до галюцинаторного бажання. Він являє собою важливий етап в аналітичному процесі, забезпечуючи основу для подальшої роботи з пацієнтом (Green, 1975).

Ілюстрація: Дівчині, яка асоціює свій стан із перебуванням у білій порожній кімнаті зі столом і стільцем, у процесі аналізу було запропоновано наповнити цю кімнату всім, чим вона забажає. Так поступово її уява перетворила порожнечу на простір, який став вмістилищем спогадів, відчуттів, фантазій, емоцій та смислів.

Для Гріна встановлення сетингу не просто відтворює об'єктні стосунки, а дає змогу об'єктним стосункам з'явитися на світ і розвинутися (Green, 1975). Грін пише про те, що він вибрав ментальне функціонування центральною темою своїх роздумів, відводячи другорядне місце вираженню потягів і захистів, які вже були детально розглянуті. Тоді як про потяги та захисти було сказано багато чого, ментальне функціонування залишається маловивченою галуззю в рамках аналітичного сетингу (Green, 1975).

Інформація про внутрішній світ пацієнта проявляє себе через його розповіді, хоча неможливо повністю усвідомити джерело цієї інформації. Грін пропонує використовувати наші емоційні та фізичні реакції, щоб вирішити наше незнання та краще зрозуміти, що відбувається всередині нас та пацієнта. Поняття перехідного простору, запропоноване Віннікоттом (Winnicott, 1971), допомагає нам усвідомити, що повідомлення пацієнта та наша інтерпретація цього повідомлення знаходяться в просторі між нами. Цей простір відіграє ключову роль у з'єднанні та роз'єднанні матері та дитини, створюючи основу для розуміння мови та спілкування.

Грін доводить, що внутрішні процеси аналітика спрямовані на створення символізації, заповнюючи прогалини в пацієнті та створюючи аналітичний об'єкт. Цей об'єкт існує в перехідному просторі між пацієнтом та аналітиком, який обмежено аналітичною обстановкою. Аналітик формує значення та створює аналітичний об'єкт через інтерпретації, що ґрунтуються на дистанції між тим, що він повідомляє, і тим, що пацієнт здатний сприйняти, що дасть змогу присутнім і відсутнім смислам зустрітися в аналітичному об'єкті. Але ця конструкція ніколи не буває вільною. Якщо вона не може претендувати на об'єктивність, то вона може

претендувати на гомологічний зв'язок з тим, що уникнуло розуміння в теперішньому чи минулому. Вона являє собою власний дубль (Green, 1975).

Ілюстрація: Один юнак згадує, що у дитинстві його батьки були майже постійно відсутні вдома, а коли вони повертались, то часто сварилися і взагалі не звертали на нього увагу. Хлопець каже: «Ми ніколи не були усі разом і я не міг зрозуміти, що мені дозволено, а що ні, чи взагалі існую я для них...», виявляючи тривогу й занепокоєння з приводу відчуття власної незначущості та відсутності місця в житті. В контрперенесенні для мене це відчувалося як безкінечне очікування запрошення в родинне коло біля постійно зачинених дверей, та я запропонувала інтерпретацію: «Це схоже на бажання посісти місце за обіднім столом разом із батьками, щоб нарешті почати розмову з ними». Отже, подальші емоційні переживання пацієнта «за обіднім столом» відображали також мої внутрішні переживання, що дало змогу юнакові нарешті відчутися себе існуючим.

Грін зазначає, що навіть коли вербалізація цілком дезорганізована, вона створює поділ між «Я» та об'єктом. Він припускає, що від самого початку виникає примітивна тріада між «Я», об'єктом і третьою особою. «Так, батько відсутній у цих стосунках. Але сказати, що він відсутній, означає сказати, що він не є ні присутнім, ні неіснуючим, тобто що він має потенційну присутність. Відсутність – це проміжне положення стану між присутністю (аж до вторгнення) і втратою (аж до анігіляції)» (Green, 1975).

Так, Грін звертає увагу на те, що так само як і в разі використання метафори дзеркала, ми часто забуваємо про третій елемент – власне дзеркало, необхідне для формування пари «образ–об'єкт» (Green, 1975). Подібним чином, кажучи про дуальні відносини в аналізі, ми випускаємо з уваги третій елемент, представлений аналітичним сетингом. У сучасному світі третім елементом може бути так само і монітор екрана.

Грін порівнює психічне функціонування аналітика з фантазійною діяльністю материнської замисленості, яка є частиною холдингу й материнської турботи. Стикаючись із дифуз-

ною розрядкою пацієнта, аналітик реагує за допомогою механізму опрацювання, гальмуючи цілі потягу. Це допомагає зберегти досвід у пам'яті, що важливо для утворення слідів у пам'яті, від яких залежить процес запам'ятовування (Green, 1975).

Говорячи про свій досвід, Грін вказує, що рецидиви та агресивні прояви після прогресу часто свідчать про прагнення зберегти зв'язок з негативним внутрішнім об'єктом. Коли цей об'єкт втрачає силу, пацієнт може намагатися відродити його, ідентифікуючи себе з іншим негативним об'єктом. Це пов'язано скоріше зі страхом перед порожнечою, ніж з бажанням контролю. Відмова від об'єкта веде до прагнення до «ніщо» (Green, 1975).

Незважаючи на унікальність кожного випадку в клініці порожнечі, можна виділити певні спільні риси у проявах «порожніх станів». Пацієнти часто описують певний проміжний простір, який відокремлює їх від об'єкта («прозоре скло, прірва, бажання схватися, бажання уникнути взаємодії і т.д.»), проявляючи при цьому несвідоме бажання цієї взаємодії, що створює взаємовиключну позицію. З одного боку, це привернення уваги на дистанції, а з іншого – старанне маскування своєї несвідомої втрати. Це виглядає, як намацування можливості довіряти, адже саме довіра сприяє скороченню дистанції з об'єктом, дозволяючи зробити крок із суб'єктивної порожнечі в невідому, але таку необхідну взаємодію з іншим.

Аналітичний процес поступово наповнює стосунки з пацієнтом через створення аналітичного об'єкта за допомогою метафоричних інтерпретацій. Це дозволяє аналітику почати «чути» порожнечу, а пацієнту – відчувати себе почутим. Шляхом метафоричних інтерпретацій в аналітичній роботі порожнеча може розглядатися не як бездонне ніщо, а як простір, в якому починають вимальовуватися важливі аспекти, раніше відсутні в історії суб'єкта.

Висновки. Отже, розглянувши роль об'єкта в процесі символізації несвідомої втрати, я, безумовно, хочу зазначити, що це є ключовим аспектом у психоаналітичній теорії та практиці.

Несвідома втрата не зводиться до втрати того, що сталося, а стосується скоріше втрати того, що могло би статися, але так і не сталося, що сприймається як прірва. Очевидно, аналітик під час роботи з аналізантами, які відчувають стан порожнечі, може стикнутися з різними ситуаціями – від нормальності до екстремальних станів регресії та залежності від об'єкта. І на цьому етапі дуже важливо оцінити ступінь розриву між розумінням аналітика та інформацією, яку подає пацієнт.

Ідентифікують чотири основні психічні захисти від регресивних станів. Один із них – соматичне виключення, протилежне конверсії. Другий механізм – витіснення через дію, що допомагає пацієнтові уникнути психічної реальності. Обидва механізми можуть призвести до психічної сліпоти, за якої пацієнт ігнорує власну психічну реальність. Третій механізм – розщеплення, що відіграє ключову роль у психічній сфері, яке проявляється від створення захищених зон до заперечення реальності. І, нарешті, дезінвестування, що є станом первинної депресії, де пацієнт відрикається від бажання та прагнення.

Об'єкт відіграє суттєву роль у пошуку задоволення, але його репрезентація має стати внутрішньою, щоб забезпечити психічну присутність. Необхідним є створення «ком-

фортних умов» для роботи з порожнечою як наслідком втрати, де об'єкт може бути символічно сприйнятий та прийнятий.

Дуже важливим є створення простору для опрацювання образів у роботі з не-невротичними структурами, де відсутність об'єкта сприяє формуванню його репрезентації та мислення. Ця робота передбачає створення контейнера для змін і зміст для цього контейнера, зі збереженням гнучкості кордонів і багатозначності сенсу.

Виокремлено три основні тенденції в розвитку психоаналітичної теорії та практики: аналіз історичної реальності пацієнта, вивчення об'єктних відносин і розуміння психічного функціонування.

Насамкінець хочу сказати про надзвичайну важливість аналітичного сетингу та структури умов для формування аналітичного об'єкта через символізацію того, чого, по суті, ніколи не було у суб'єктивній історії аналізанта, а також надання нових репрезентацій, що сприяє глибшому розумінню й ефективнішому розв'язанню психічних проблем пацієнта.

Подальше вивчення цієї теми є надзвичайно актуальним для розвитку психоаналітичної практики та поглиблення розуміння механізмів, що лежать в основі утворення несвідомої втрати.

Список літератури:

- Dolto, F. (1998). *Les étapes majeures de l'enfance*. Gallimard.
- Dolto, F. (2002). *Tout est langage*. Gallimard.
- Freud, S. (1917). Mourning and melancholia. *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud*, 14(1914–1916), 237–258.
- Frankl, V.E. (1967). Logotherapy and existentialism. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*, 4(3), 138.
- Frankl, V. E. (1984). *Search for meaning*. Milwaukee, WI, USA: Mount Mary College.
- Green, A. (1975). The analyst, symbolization and absence in the analytic setting (on changes in analytic practice and analytic experience) – in memory of DW Winnicott. *International Journal of Psychoanalysis*, 56(1), 1–22.
- Green, A. (1993). The dead mother. *Psyche*, 47(3), 205–240.
- Green, A. (2018). The primordial mind and the work of the negative. In *WR Bion* (pp. 108–128). Routledge.
- Klein, M. (1959). Our adult world and its roots in infancy. *Human relations*, 12(4), 291–303.
- Klein, M. (2011). *Love, guilt and reparation*. Random House.
- Marty, P. (1963). de M'Uzan, M. & David, C. *L'investigation psychosomatique [Psychosomatic investigation]*. (Pris Presses Universitaires de France, 1963).
- Roussillon, R. (2005). Le traumatisme perdu. *Quadrige*, 182–197.
- Roussillon, R. (2012). Trauma précoce et exacerbation de la destructivité. In *Violences chaudes, violences froides* (pp. 25–38). Érès.
- Winnicott, D.W. (1960). The theory of the parent-infant relationship. *International Journal of psychoanalysis*, 41(6), 585–595.
- Winnicott, D.W., Winnicott, C., Shepherd, R., & Davis, M. (2018). On “The Use of an Object”. In *Psychoanalytic explorations* (pp. 217–246). Routledge.

Winnicott, D.W. (2018). *The maturational processes and the facilitating environment: Studies in the theory of emotional development*. Routledge.

Winnicott, D.W. (1991). *Playing and reality*. Psychology Press.

Грін, А (2020). *Робота негативу*, Київ, вид. Ростислава Бурлаки.

Анотація. У статті авторка зосереджується на розгляді ролі об'єкта в процесі символізації несвідомої втрати в контексті психоаналітичної практики. Вступна частина підкреслює важливість цієї проблематики для розуміння складних процесів психічної реконструкції та їх застосування в аналітичній роботі. Авторка зазначає, що роль об'єкта як у формуванні внутрішньої відсутності, так і в її подоланні є важливим аспектом у роботах психоаналітиків різних часових періодів. Наприклад, Фройд (Freud, 1917) у своїй праці «Скорбота і меланхолія» підкреслює відмінність між сумом і меланхолією, пов'язуючи це з втратою об'єкта і втратою самого «Я». Інші дослідники, такі як Мелані Кляйн (Klein, 1959, 2011) та Дональд Віннікотт (Winnicott, 1960, 1991, 2018), підкреслюють важливість прихильності до первинного об'єкта у формуванні психічного досвіду суб'єкта. Роботи Франсуази Дольто (Dolto, 1998, 2002) і Віктора Франкла (Frankl, 1967, 1984) фокусуються на символізації відсутності та пошуку сенсу в житті. Рене Руссійон, досліджуючи вплив ранніх травм на психіку, наголошує на важливості реконструкції історичних травм аналітиком для розуміння їх впливу на психічну організацію пацієнта, навіть якщо ці травми не усвідомлюються пацієнтом, вони все одно впливають на нього, «гублячись» у несвідомому (Roussillon, 2005, 2012). У пошуку відповіді на питання, що ж таке несвідома втрата, авторка звертається до концепції «мертвої матері», введеної Гріном (Green, 1993), як метафори материнської депресії та її впливу на емоційний розвиток дитини. Також у цій статті авторка розглядає ідеї Андре Гріна (Green, 1975), які підкреслюють важливість символізації того, чого ніколи не було – нерепрезентованого. Головний акцент у статті зроблено на внутрішніх змінах аналітика та їхньому впливі на пацієнта, а також на проблемі індикацій до аналізу. Авторка наголошує на важливості аналітичного сетингу та створення умов для формування аналітичного об'єкта через символізацію внутрішньої порожнечі. Прикінцева частина статті підкреслює актуальність подальшого дослідження цієї теми з метою розвитку психоаналітичної практики та глибшого розуміння механізмів несвідомої втрати.

Ключові слова: несвідома втрата, порожнеча, репрезентація, об'єкт, аналітичний об'єкт, сетинг, символізація.

Abstract. In the paper, the author emphasizes the role of the object in the process of symbolizing unconscious loss in the context of psychoanalytic practice. In the introduction, the author emphasizes the importance of this issue for understanding the complex processes of psychic reconstruction and their application in analytical work. The author notes that the role of the object in both the formation of inner absence and its overcoming is an important aspect in the works of psychoanalysts of different time periods. For example, in his work 'Mourning and Melancholy' (Freud, 1917), Freud emphasizes the difference between sorrow and melancholy, associating it with the loss of an object and the loss of the self. Other researchers, such as Melanie Klein (Klein 1959, 2011) and Donald Winnicott (Winnicott, 1960, 1991, 2018), emphasize the importance of attachment to the primary object in shaping the subject's mental experience. The works by Françoise Dolto (Dolto, 1998, 2002) and Victor Frankl (Frankl, 1967, 1984) are focused on symbolizing the absence and search for meaning in life. Rene Roussillon, while studying the impact of early traumas on the psyche, emphasizes the importance of reconstructing historical traumas by the analyst to understand their influence on the patient's psychic organization, even if these traumas are not consciously recognized by the patient; they still affect them, "getting lost" in the unconscious (Roussillon, 2005, 2012). In searching for an answer to the question of the meaning of unconscious loss, the author considers the concept of the "dead mother" introduced by Green (1993) as a metaphor for the depressed mother and the impact on the child's emotional development. The author also explores the ideas proposed

by Andre Green (Green, 1975), emphasizing the importance of symbolizing what never happened – non-represented. The main focus of the paper is on the analyst's internal changes and their impact on the patient, as well as on the problem of indications for analysis. The author accentuates the importance of the analytical setting and the creation of conditions for the formation of an analytical object through the symbolization of inner absence. The final part of the paper emphasizes the relevance of further research on this issue for the development of psychoanalytic practice and a deeper understanding of the mechanisms of unconscious loss.

Key words: unconscious loss, emptiness, representation, object, analytical object, setting, symbolization.